

прав і свобод людини і громадянина» (м. Запоріжжя, 24-25 червня 2016 р.).
Запоріжжя, 2016. С. 125-128.

УДК 343.985.4(043.2)

Грекова Л.Ю., асистент,
Урчик П.О., здобувач вищої освіти, перший (бакалаврський) рівень,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННИХ ДІЯНЬ ІЗ РАДІОАКТИВНИМИ РЕЧОВИНАМИ

Високоенергетичне ядерне випромінювання є шкідливим для організму людини і викликає порушення обміну речовин, інфекційні захворювання, лейкоз та злоякісні пухлини, променеві та інші захворювання [5, с. 14]. Тому питання безпеки поводження із радіоактивним матеріалом під час проведення слідчих (розшукових) дій завжди є актуальним і таким, що потребує постійного контролю і уваги.

Загальновідомо, що якість та повнота проведення слідчого огляду місця події, в тому числі, пов'язаного із незаконним обігом радіоактивних матеріалів, визначає якість та повноту подальшого розслідування справи.

Об'єктами огляду в таких випадках можуть виступати: 1) місце затримання чи вилучення радіоактивного матеріалу, службових приміщень підприємства тощо; 2) огляд приміщень та ділянок місцевості, які не являються місцем події, але в силу різних обставин зазнали радіаційного впливу вилученого радіоактивного матеріалу; 3) огляд предметів злочину: радіоактивні матеріали, пристосування для їх зберігання та перевезення тощо; 4) огляд жертв опромінення чи трупа [5, с. 37].

Проведення огляду місця події та інших об'єктів регулюється кримінальним процесуальним законодавством України (ст. 237-239 КПК України), окремими підзаконними актами, що визначають питання організації діяльності органів досудового слідства та дізнання в системі МВС України.

Враховуючи соціальну небезпеку даного виду злочинної діяльності та особливі умови провадження по зазначеній категорії справ, Кабінетом Міністрів України 2 червня 2003 р. прийнято Постанову № 813 «Про затвердження Порядку взаємодії органів виконавчої влади та юридичних осіб, які проводять діяльність у сфері використання ядерної енергії, в разі виявлення радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання у незаконному обігу» [1].

Так, відповідно п. 3 Постанови [1], у разі виявлення підозрілого матеріалу, тобто фізичного об'єкту, який має зовнішні ознаки

(попереджувальні написи про радіаційну небезпеку, маркування, спеціальні знаки тощо), або ж дані про фізичні характеристики радіонуклідного джерела іонізуючого випромінювання, до діяльності щодо його первинного обстеження та попереднього встановлення меж контрольованої зони залучаються місцеві органи виконавчої влади. Якщо ж інформацію отримано від фізичних або юридичних осіб, які не є органами дізнання чи досудового слідства, або підозрілий матеріал виявлено у результаті оперативно-розшукових дій – органи, які провадять оперативно-розшукову діяльність та Держмитслужба.

Незважаючи на те, що зазначена Постанова [1] є одним із основних документів, що регулює діяльність щодо поводження з радіоактивними матеріалами, що опинилися поза регулюючим контролем, Чорнобильський інститут дослідження і розвитку визначив, що вона не відповідає реальному стану справ щодо означених органів виконавчої влади, та потребує актуалізації як з точки зору оновлення органів виконавчої влади, що залучаються до реагування на виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу та їх назв, так і з точки зору покладених на них функцій [6]. Поміж виокремлених інститутом регулятивних недоліків Постанови [1], на наш погляд, такими, що можуть негативно впливати на проведення слідчого огляду є, в тому числі, проблеми облаштування майданчиків або приміщень по зберіганню радіоактивних матеріалів у місцях їх виявлення, а також оснащення всіх задіяних органів виконавчої влади та юридичних осіб, залучених до реагування на виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу, вимірювальними засобами, та технічним станом цих засобів [6].

Тимчасове ж зберігання радіоактивних доказів має бути в ліцензованих сховищах радіоактивних речовин, які мають, наприклад, ядерно-фізичні підрозділи системи НАН України, профільні промислові, медичні заклади з методиками радіоізотопної діагностики та променевої терапії. Вони повинні мати необхідні засоби для забезпечення безпеки речових доказів та обладнанням для захисту від радіаційного опромінення [5, с. 70].

Після отримання заяви про вчинене кримінальне правопорушення та внесення відповідних відомостей до ЄРДР, слідчий (дізнавач) проводить першочергові заходи та слідчі (розшукові) дії, а при виявленні радіоактивних матеріалів має всі повноваження для залучення фахових спеціалістів, які володіють спеціальними знаннями та використовують сертифіковані технічні засоби для вжиття невідкладних заходів щодо пошуку, виявлення, ідентифікації, вилучення та огляду радіоактивно небезпечних доказових матеріалів.

Часто радіоактивні речовини можуть бути виявлені під час проведення слідчо-оперативних дій на місці при їх викраденні, злочинному обігу тощо. В таких випадках огляд проводить спеціалізована,

оснащена засобами індивідуального захисту група. Під час огляду місця події використовуються вимірвач забруднення, пакувальні комплекти для доказів з характерними мітками про наявність радіаційної небезпеки, спеціальні тримачі для збору речових доказів з метою зберігання безпечної відстані від предметів, що становлять радіаційну загрозу, ватні тампони для перевірки зовні упаковки доказів на предмет радіаційного зараження тощо [7, с. 16-18].

Отже, враховуючи ступінь небезпеки, яку можуть містити зазначені обставини, слідчий при проведенні слідчих (розшукових) дій повинен не тільки залучати відповідних фахівців, дотримуватися встановлених заходів безпеки, але й, на наше переконання, володіти особисто спеціальними знаннями щодо особливостей роботи з об'єктами, які потенційно можуть становити радіологічну загрозу. Повне і точне дотримання порядку дій, що виконуються при виникненні радіаційної небезпеки, є запорукою професійного, швидкого реагування на виявлені ризики.

Література

1. Про затвердження Порядку взаємодії органів виконавчої влади та юридичних осіб, які провадять діяльність у сфері використання ядерної енергії, в разі виявлення радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання у незаконному обіг: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 чер. 2003 р. № 813. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/813-2003-%D0%BF#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

3. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 лип. 2017 р. № 575.

4. Радиационная медицина. Сб. статей / под ред. А.И. Бурназяна. Москва: Атомиздат, 1968. 384 с.

5. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Маслюк О.В. Особливості розслідування злочинів у сфері обігу радіоактивних матеріалів. Київ: ННПСК КНУВС, 2009. 88 с.

6. Чорнобильський інститут досліджень і розвитку. Звіт про аналіз чинної нормативно-правової бази щодо поводження із РМ та ДІВ, включаючи ДІВ в незаконному обігу, ДНТЦ ЯРБ. 2018. URL: https://krok.uatom.org/wp-content/uploads/2020/03/2018.02.27_08-30_report_analysis-of-the-regulatory-base_ukr.pdf

7. Radiological crime scene management: implementing guide. Vienna: International Atomic Energy Agency, 2014. 91 p.